

# DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN  
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Aalst, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr H. Bergema, Karoëni; Dr F. A. den Boeft, Rotterdam; Dr E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer-de Vries, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. v. Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gillhuis-Smitskamp, Middelrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herken, Ermelo; Dr B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggkerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. L. Koole, Vreeland; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Poerwonder; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Mevr. C. E. Th. Luijcknaar-Frankendijk, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Deventer; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Dr H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; M. B. van 't Veer, Groningen; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr H. J. Westerink, Leiden; Dr D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Dr S. U. Zuidema, Solo.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:  
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:  
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V., Goes.  
Telefoon No. 58. — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.  
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.  
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Melchizedek, de Koning van Salem, IX. — Uit de Schrift: Uw broederschap (1 Petr. 5:9). — Kerkelijk leven: Over moeilijkheid van juiste terminologie, III. De kerken in Synode saamgekomen, II. Verkeerde zelfroem. De Grootte Catechismus van Zacharias Ursinus, XX. — Even parkeren: Het eigen karakter der evangelisatie. — Het boek van de week: Verbondsgeschiedenis. — Geestelijke adviezen: Lot en Cineac. — Muzikale kroniek: Muzikale bloemlezing, II. — Vakwetenschap en praktijk: Bijbelsche-Zeevaart. — Perschoonw. — Kerknieuws.

## HOOFDARTIKEL

### Melchizedek, de Koning van Salem.

IX.

§ 26. Aan wien zal het echter hersteld worden? De beantwoording van deze vraag hangt af van het antwoord, dat gegeven wordt op de vraag, wie spreekt in vs 1 van Psalm 110 en tot wien? We noemden reeds de opvatting, dat hier een dichter-profeet spreekt tot zijn heer den koning. Deze opvatting wordt door velen voorgedragen. De bewoordingen van den psalm in vs 1 laat deze opvatting wel toe. Alleen is niet te zeggen, wie dan toch wel de koning moet zijn, van wien de veelbetekenende dingen, in dezen psalm gezegd, gelden. De psalm wordt toch van zijn kracht beroofd wanneer men aanneemt dat hij van hoogzwevende idealen gewaagt, die nimmer in vervulling gingen.

Deze vraag is echter ook eenmaal anders beantwoord. En wel door Jezus, toen Hij met dezen psalm de saamvergaderde Farizeën er opmerkzaam op wilde maken, dat ze de godheid van den Messias vergaten door de groote aandacht, die ze hadden voor Zijn Davidsche afkomst. (Matth. 22:43.) Dan toch komt niet tot zijn recht het feit, dat David Hem zijn Heer noemt. De exegese, die Jezus, voorzover ze uit dit gesprek blijkt, geeft van Ps. 110, kan dus in deze drie trekken worden samengevat:

1. Hij, die aangeduid wordt met de woorden „mijnen Heere“, is de Messias;
2. Hij, die den Messias zoo noemt, is David, de auteur van dezen psalm;
3. David spreekt zoo in den Geest.

De Farizeën konden Jezus op Zijn vraag, hoe de Messias Davids zoon en tegelijk zijn Heer kon heeten niets antwoorden. Daaruit blijkt, dat ze van Ps. 110 dezelfde exegese gaven als Jezus. Anders hadden ze wel getracht zich uit hun moeilijke situatie te redden door de exegese van Jezus aan te vallen en daar de hunne tegenover te stellen.

Deze Joodsche exegese van Ps. 110, en omdat Jezus haar ook voordraagt kunnen we zeggen deze Nieuw-Testamentische verklaring van Ps. 110, wordt door hen, die meenen dat in dezen psalm een profeet spreekt tot zijn koning, niet verzwegen, doch dan gehouden voor een opvatting uit latere tijd toen het koningschap van Israël niet meer bestond (Gunkel), of voor een eenzijdig uitspinnen van een indirecten Messiaanschen trek, die wel vanouds in dezen psalm lag. (Kittel.) Wanneer dit juist ware, miste Jezus' betoog zijn klem en hadden de Farizeën zich kunnen verweren met te zeggen, dat met „mijn heer“ oorspronkelijk een aardsche koning door den profeet werd aangesproken.

Hier tegen wordt dan natuurlijk ingebracht dat de Farizeën ook niet anders wisten dan de latere opvatting en dat Jezus argumenteert van uit een commune opinie, zelf ook niet beter wist en als Hij al beter wist, het niet noodig achtte die opinie te corrigeren. (Briggs.)

Dat Jezus niet beter wist, is van den „Hoogsten Profeet en Leeraar“ niet wel aan te nemen. Het betrof hier niet iets van het eind der dagen. Dienaangaande is er (Marc. 13:32) wel sprake van de beperktheid van den Zoon des menschen. Hier echter betreft het reeds gedane Godsopenbaring. Wist Hij dus beter, dan had Zijn waarheidsliefde zich niet kunnen inhouden de commune opinie te bestrijden. In de bergrede is Jezus in Zijn bestrijding van hetgeen door de Ouden gezegd is wel degelijk tegen de traditioneele opinie ingegaan. Trouwens, wat doet Jezus in dit gesprek met de Farizeën eigenlijk anders dan corrigeren? Hij wijst de Farizeën door Zijn vraag op een consequentie der exegese, die ze over het hoofd zagen, n.l. deze, dat de Messias behalve Davids zoon ook meer moest zijn dan dat; de betiteling „mijn Heer“ wees dat uit.<sup>3)</sup> Jezus neemt dus een gangbare exegese niet zonder meer over. Hij neemt ze over als ze juist is en voorzover ze juist is. Hij corrigeert, machtig in de Schriften als Hij is. We nemen dus aan dat Jezus deze exegese, ten volle bewust van haar juistheid, neemt tot uitgangspunt voor Zijn rede-nering.

Deze exegese zou echter op wetenschappelijk gebied niet van gelding zijn, zoo wordt dan weer beweerd.<sup>4)</sup> Ze zou niet eens waard zijn overwogen te worden. Het wetenschappelijk streven beoogt echter eenvoudig de werkelijkheid te vinden, gewaar te worden hoe iets zich heeft toegedragen, hoe iets precies is. In dit geval dus hoe Ps. 110:1 te exegeseeren is. Alle antwoorden daarop moeten, zij het kritisch, bezien worden. Ook dat der Joodsche exegese. Zou dan Jezus' opvatting zulk een beschouwing niet waard zijn? We meenen integendeel dat Zijn antwoord autoritair is en den doorslag geeft in de wetenschappelijk-critische overwegingen. De kennis van den Zoon des menschen was, zoo niet grenzenloos, toch wel feilloos. En als Hij zich over zaken als deze uitlaat, — het komt slechts zelden voor! — dan dwaalt Hij niet. Omdat tot deze zeldzame gevallen nu juist behoort een uitspraak over Ps. 110, is de exegese van dezen Psalm vergemakkelijkt. Ze blijft moeilijk, doordat er zooveel andere vragen zijn, waarover Jezus zich niet heeft uitgelaten. Maar dit heeft op grond van Jezus' woorden zekerheid: Psalm 110 is, wat zijn auteurschap betreft, Davidsch en wat zijn strekking betreft, Messiaansch.

Door deze opvatting van zijn auteurschap, die dus niet berust op het opschrift<sup>5)</sup>, maar op het Nieuw-Testamentisch getuigenis, is deze psalm tegelijk gedateerd.

§ 27. Deze psalm nu uit Davids tijd maakt gebruik van de figuur van Melchizedek.

David is „in den Geest“. Hij hoort dan een woord van den HEERE, d.w.z. van Jehovah, den God des Verbonds. Dat woord is gericht tot den Messias, door David zijn Heer genoemd. De HEERE noodigt den Messias uit de eereplaats in te nemen aan Zijn rechterhand. Toch is dit het eigenlijke nog niet, dat de HEERE tot den Messias heeft te zeggen. Deze uitnoodiging geschiedt met een bepaald doel: „totdat (aldus de statenvert.) Ik uwe vijanden zal gezet hebben tot een voetbank uwer voeten“. Deze vertaling wekt den indruk dat er gewacht moet worden op iets toekomstigs en dat zoolang de Messias deze eereplaats krijgt. Zoo zou hier dus een rustig tafereel van afwachting gezien worden. Niet alleen is echter het vervolg van dezen Psalm te vol van beweging voor zulk een rustig tafereel, maar ook de vertaling „totdat Ik zal gezet hebben“ is voor verbetering vatbaar. Vooreerst is de werkwoords-

### Een éénig beginsel.

Waaruit put ze (= de theologie) die kennis uit? En dan luidt onder alle Gereformeerden het eenparig antwoord: Uit de Heilige Schriftuur.

Want het is wel waar, dat haar ook niet weinig uit de natuur toevlocht, gelijk onze Reijders die volmondig erbt; maar die natuurlijke kennis moet toch altoos, zal ze bruikbaar zijn, eerst door de Schrift gefiltreerd zijn. Anders komt ge er u niet op verlaten.

Vandaar dat onze vaders steeds eenparig beleden, dat het éénig beginsel der heilige Godgeleerdheid in de Heilige Schrift ligt.

Dr A. KUYPER,

„De Heraut“, No. 959, 22 Dec. 1894.

De vorm die van de onvoltooide handeling. De hier als conjunctie gebruikte praepositie beteekent voorts iets ander dan ons „totdat“. Ze houdt in, dat iets dichter bij is dan in ons „totdat“ wordt uitgedrukt. Ze toont veeleer aan, dat iets nabij is. Het is tot dat met inbegrip van het eindpunt, het voorgestelde doel. Niet op de voorafgaande tijds- lengte wordt bedoeld, maar het eindpunt van die tijds- lengte wordt ermee naar voren gehaald. Het gaat bijna betekenend opdat. Er wordt dus tot den Messias gezegd, dat Hij ga zitten ter rechter- hand des HEEREN, omdat er iets geschieden zal, dat Hij in dien stand ervaren moet: de HEERE zal Zijn vijanden zetten tot een voetbank Zijner voeten. De HEERE zegt dus: Zit aan Mijn rechter- hand, opdat Ik uwe vijanden zette tot een voetbank uwer voeten.

Dit laatste is een gebruikelijke overwinnaars- handeling in het Oosten.

David in den Geest ziet dus niet een rustig tafereel voor zich, maar een levendig tafereel, vol handeling. De vijanden worden voorgeleid en de in eere gezeten Messias zet Zijn voet op hun nek. Zoo wordt de Messias dus door David gezien als Christus Triumphator. Zijn scepter, Zijn heerschtersstaf strekt<sup>6)</sup> de HEERE uit, van uit Sion. De HEERE geeft Hem dus de macht. De Messias, zoo menigmaal geteekend als Knecht des HEEREN, wordt hier gezien als Koning des HEEREN.

In dat verband en op dat toppunt van Zijn macht wordt Hem de onberouwelijke eed des HEEREN, dat Hij eenwig priester zal zijn. En dat priesterschap zal zijn „al dibrati Malkicedeq“.

Wanneer Duham hier vertaalt „om mijnentwille“, dan is dat grammaticaal niet onjuist, maar hij doet den tekst geweld aan door den volgende eigen- naam als invoeging te beschouwen, wat uit zijn vooroordeel voortkomt. Aan tekstcorruptie te denken moet voorts ook gegrond zijn, bijv. dat aan den overgeleverden tekst geen goede zin te ontworsten is. En dat is hier niet het geval. Er is voor den uitgang I wel een andere verklaring dan dat het een pronominaal suffix is. Hij kan ook litera compaginis zijn.

Zij het ook dat al in deze samenstelling in de (re- latief) meeste (doch zeldzame) gevallen wegens beduidt, (Pred. 3:18, 8:2), dit beslist nog niet dat deze praepositie ook hier die betekenis moet heb- ben. (Men lette op Pred. 7:14.) Deze praepositie heeft ook normale betekenis, gelijk blijkt uit de veel voorkomende uitdrukking „al pi, op be- vel van (volgens den mond van). In dezen norma- lieven zin wordt de uitdrukking ook vertaald door de LXX, woordelijk gelijk aan de weergave in den brief aan de Hebreëen (6:20).

Melchizedek is dus voorbeeld, norm om aan te geven wat voor soort priester de Messias zal zijn. Hij zal het zijn op de wijze van, naar de ordening van Melchizedek.

En op welke wijze was Melchizedek priester? Hij was het in de eerste plaats vóór Aäron, ook niet in Israël. Hij vertegenwoordigt het algemeen priesterschap der menschen zonder, gelijk Aäron, speciaal tot typeering van den dienst der Verzoee-

3) Het meerdere, waarop Jezus doelt, is de Godheid van den Messias.

4) Bertholet in „Die Heilige Schrift des A. T.“

5) Zie Geref. Theol. Tijdschr., 39e jaarg., bl. 153 (Apr. '38).

6) Voor de vertaling „strekt“ vergelijk men I Sam. 14:27.

ning geroepen te zijn, die in Israël werd ingesteld. Om de bijzondere bedoeling, waarmee het werd ingesteld is het priesterschap van Aäron wel zeer belangrijk. De verbijzondering is echter tegelijk een beperking. Deze beperkingen zijn: bepaalde roeping, bepaalde taak, bepaalde plaats. Het priesterschap van Melchizedek is in zijn algemeenheid van deze beperkende verbijzonderingen vrij en daarom grooter.

Dat Psalm 110 zegt dat de Messias priester zal zijn naar de wijze van Melchizedek kan moeilijk iets anders beteekenen dan niet naar de wijze van Aäron. Deze psalm wijst terug naar de eerbiedwaardige, unieke verschijning, die we in Gen. 14 op het toneel der historie hebben zien verschijnen.

Hoewel we de grootheid van dezen priester in hoofdzaak slechts op negatieve wijze kunnen beschrijven, n.l. door de tegenstelling tusschen hem en Aäron, is zijn grootheid toch een positieve. Genesis 14 noemde slechts zijn priesterschap, zonder de grootheid ervan afzonderlijk te omschrijven. Vandaar dan ook, dat wij uitgaan van de tegenstelling: niet Aäronietisch! Dat dit priesterschap echter groot is, blijkt uit Ps. 110. Wanneer we het niet reeds aangevoeld hadden, bij Gen. 14, dan werden we het nu toch gewaar uit dezen Psalm, dat Melchizedek groot is in zijn priesterschap. Evenwel wordt ons in 'O.T. niet met zoovele woorden gezegd waarin die grootheid bestaat. Op de vraag: wat is de beteekenis van Melchizedek en zijn priesterschap, kunnen we slechts antwoorden, dat 't van normatieve beteekenis is voor het priesterschap van den Messias, doch niet welke normen het in zich bevat. Over de beteekenis van Melchizedeks priesterschap wordt echter gesproken in den brief aan de Hebreërs.

§ 28. Alvorens tot het Nieuwe Testament over te gaan willen we nog een enkele opmerking maken over het laatste gedeelte van Ps. 110, welks zin en samenhang met het voorafgaande zoo duister zijn.

Blijkens vs 2, waar we lezen, dat de HEERE vanuit Sion den scepter uitstrekt, moet deze psalm van David gesteld worden na de verovering van den burch der Jebusieten. Deze verovering werd wel van groote beteekenis geacht. Aan den naam Sion werden terstond verwachtingen van eschatologischen aard verbonden. Ook trekt het de aandacht dat juist in dezen Psalm, die na de verovering van Sion gesteld moet worden en van deze verovering op indirecte wijze getuigt, de naam wordt genoemd van den koning van Salem uit de grijze oudheid der patriarchale tijden. Kan hier verklaring van gegeven worden? Heeft b.v. de verovering van Sion de figuur van Melchizedek weer in herinnering gebracht? We meenen dat het niet te gewaagd is op deze vraag bevestigend te antwoorden. We willen dit trachten aannemelijk te maken in verband met de herkomst van Genesis 14.

Wanneer dit hoofdstuk voor oud gehouden wordt, moet het natuurlijk ook een anderen oorsprong hebben dan de literaire werkzaamheid van het latere Jodendom. Het vele bijzondere, dat in dit hoofdstuk voorkomt, brengt op de gedachte, dat de auteur uit een andere bron geput heeft, dan die, waaraan de andere geschiedenissen, welke op Abraham van betrekking zijn, ontleend zijn. Tot dit bijzondere rekenen we o.a. de namen der koningen uit het Oosten en die der koningen van de Pentapolis. De vermelding van het dal Siddim, met de opmerking dat dit de Zoutzee is. De dichtelijke zegswijzen van vers 10. De vermelding van het dal Sjawah en de opmerking, dat dit het Koningsdal is. Het is niet noodig te meenen, dat geheel dit hoofdstuk aan een bijzondere bron is ontleend. Deze meening wordt door Sellin voorgedragen. Hij houdt Gen. 14 voor afkomstig uit een Kanaänietische bron, n.l. uit archieven, die te voorschijn kwamen bij de verovering van den Sion. We moeten echter ook rekening houden met het verschijnsel, dat dit hoofdstuk sporen van redactionele bewerking vertoont. In de verzen 2 en 3 zijn de onregelmatigheden in het gebruik van copula en nota accusativi daar bewijs van. Vers 12 bevat voortzettingen van den tekst, die de vlotheid van stijl schaden. De mededeeling dat Abrahams drie bondgenooten ook meetrokken komt wel wat achteraan. Vele exegeten hebben zich over deze slordigheden in den stijl scherp uitgelaten. Ze zijn echter licht te verklaren als gevolgen van bijwerking van den tekst, waarbij alle oneffenheden, die daardoor ontstonden niet gladgestreken zijn.

Als waarschijnlijksten gang van zaken meenen we te mogen aannemen, dat bij het volk Israël een herinnering leefde, allicht schriftelijk gefixeerd, aan Abrahams veldtocht en dat deze eigen Israëlitische overlevering is aangevuld met hetgeen bekend werd uit opteekeningen in het pas veroverde Jeruzalem gevonden. De redactionele bewerking, waardoor deze aanvulling werd tot stand gebracht, zal voor een der laatste acta in het ontstaan van den Pentateuch te houden zijn.

Dat God bij de teboekstelling der Heilige Schrift van menselijke factoren gebruik maakte, geeft recht tot het uitspreken van dergelijke vermoedens omtrent de herkomst van een deel der Schrift. Dat echter achter de menselijke facto-

ren de leiding Gods werkte, noopt ons dit hoofdstuk, zoo als het in den Pentateuch is opgenomen, te aanvaarden als stuk der Openbaring, die God gaf, of we zijn herkomst juist zien of niet.

Deze bewerking van Gen. 14 brengt ons naar denzelfden tijd, waarin ook Psalm 110 is gedicht. Beide schriftstukken vermelden den naam van Melchizedek. Evenals nu in Gen. 14 materiaal kan zijn opgenomen, dat Israël ter kennis kwam in verband met de verovering van Jebus, kan dat ook in Psalm 110 het geval zijn. In de eerste plaats met de vermelding van Melchizedek. Het bezit van Jeruzalem bracht dezen koning of bij David in herinnering of te zijner kennis. Het vinden van opteekeningen in den pas veroverden burch kan daarvan zeker wel de oorzaak zijn geweest.

Is deze veronderstelling juist, dan putten dus Gen. 14 en Ps. 110 beide uit dezelfde bron. Maar dan zijn ook de verzen 5-7 uit deze bron afkomstig! Ze zijn dan ontleend aan een beschrijving van Abrahams veldtocht, zooals die op den Sion werd gevonden.

De verzen 5-7 zijn dan het tweede stuk materiaal uit Ps. 110, dat uit deze Kanaänietische bron door Israël werd overgenomen.

Dat dit materiaal in een psalm werd gebruikt, doet vermoeden, dat het ook in poëtischen vorm werd aangekomen. De juistheid van dit vermoeden, dat ook in ander verband wel is geuit<sup>7)</sup>, is geen beletsel voor onze veronderstelling, dat ook Gen. 14 stof aan die Kanaänietische bron heeft ontleend. Want ook Gen. 14 bevat dichtelijke uitdrukkingen (vs. 10).

Zooewel de verzen 5 en 6, die het resultaat van een strijd beschrijven, als vs 7, dat een glimp te zien geeft van de geaardheid van een strijd, passen geheel op hetgeen in Gen. 14 beschreven wordt en dus ook de stof was van de Kanaänietische bron.

De auteur van Psalm 110, onder invloed van de lectuur te Sion gevonden, heeft in dit optreden van Abraham een beeld gezien van den Messias als koning en overwinnaar. Hij gebruikt deze Kanaänietische verzen om de koninklijke gestalte van den Messias te tekenen. Het laatste gedeelte van Psalm 110 teekent dan den Messias weer als koning, als strijdend koning.

Werd dus de priesterlijke gestalte van den Messias nader geadstrueerd met de figuur van Melchizedek, zijn koninklijke met het krijgshaftig optreden van Abraham. Zoo vallen de beide groote figuren uit Gen. 14, Abraham en Melchizedek, samen tot één, in de voorstelling van den Messias als koning en priester, zooals Psalm 110 die voorstelling tot onderwerp heeft van zijn profetischen zang.

J. H. KROEZE.

7) Hebr. Gramm. v. Gesenius, pag. 262 etc.

8) Albright in Soc. of Or. Research in vol. X (Oct. 1935).

## UIT DE SCHRIFT

### Uw broederschap.

...wetende, dat hetzelfde lijden aan uwe broederschap, die in de wereld is, volbracht wordt. 1 Petrus 5:9.

Isolément maakt sterk.

Tenminste als het een van God geboden isolément is.

Een zich afscheiden van de zondige wereld; een bewaren van de door Hem gestelde grenzen.

Maar isolément kan ook zwak maken.

Als we scheiden, wat de Heere verbindt, breken wat Hij bouwt, uiteenscheuren wat Hij samenvoegt, verdeelen wat Hij vereenigt.

Als we in geestelijken hoogmoed onszelf alleen zien.

En in ongeestelijk egoïsme onszelf alleen zoeken. Als we roepen: des Heeren tempel zijn deze!

Als we bij onszelf vertrouwen, dat we rechtvaardig zijn, en de anderen niets achten, veel min hen uitnemender achten dan onszelf.

Dan krenken we de wet van de gemeenschap der heiligen.

Soms is dit wangevoelen zeer duidelijk kenbaar: wie het aanhangen schijnen te meenen dat de frontieren van het Koninkrijk Gods ophouden buiten de grenzen der eigen kerk of van den eigen kring, of van het eigen land en volk.

Meer omvat het geestelijk huisgezin van Christus dan niet.

Men oordeelt wel niet degenen die buiten zijn; maar men rekent er ook niet mee.

We kunnen buiten het eigen terrein hoogstens bekenden hebben, vrienden misschien, maar geen broederschap.

Want wie broederschap zegt, zegt vaderschap.

Broederschap veronderstelt eenheid uit denzelfden Vader.

...

Petrus schrijft aan de verstrooiden in Klein-Azië over hun broederschap in de wereld. Hij bedoelt daarmee de kinderen Gods uit andere streken, in andere landen, onder andere

volken, sprekende andere talen, in vele dingen van hen en ook onderling sterk verschillend, maar toch één door het geloof in Christus. Die allen bindt samen de band van het ééne bloed, van het leven dat uit Christus is. Eén Heere, één geloof, één Doop. Eén belijdenis, één strijd, één overwinning, één lijden, één heerlijkheid.

Petrus zelf voelde dien band van broederschap zoo sterk trekken. Daarom schrijft hij aan deze geloovigen, die hij nooit ontmoet heeft, van wie hij niemand bij name kan groeten, onder wie hij nimmer heeft gearbeid. Toch klopt zijn hart warm voor hen, want ze behooren tot zijn broederschap in de wereld.

De particularist van weleer is universalist geworden.

Maar ook de geadresseerden moeten aan die broederschap denken. Ze klagen zoo over hun eenzaamheid en verstrooiing, over hun lijden om het geloof, over den smaad dien zij om Christus wil dragen moeten. Hun horizont is door het isolément sterk gekrompen. Ze staren zich blind op hun eigen lot en leed. Hun geloof wordt er zelfs bij geschokt. Zoodoende leven zij apart in hun kleine belangensfeer, en plaatsen zichzelf buiten den wijden kring der christelijke gemeenschap. Zoodra zij weer vast staan in het geloof, zullen ze zien: wij leven niet alleen, wij lijden niet alleen. De wet van strijd en lijden verbindt al Gods volk. Er is één verbonden broederschap in de wereld, die het lijdenskruis dragen moet, overal en altijd, al drukt het niet steeds op elk even zwaar.

Als de verstrooiden daaraan denken, dan voelen zij zich opgeheven uit hun klein isolément in de wijde gemeenschap der strijdende kerk.

...

Wij hebben als gereformeerden in ons vaderland ook wel onze kracht gezocht in ons isolément. Dat was vaak goed. Maar soms was het verkeerd. Als we niets zagen dan onzen eigen kring, en geen oog hadden voor de gevaren van geestelijke inteelt en van zelfgevoel buiten de maal. Maar langzamerhand hebben ook wij meer oog en hart gekregen voor de katholieiteit der kerk in de wereld. En het is opnieuw geweest de wet van het verdrukking-lijden in de wereld, waardoor dit besef krachtig werd en actief. Zoo hebben we gemeenschap gezien en gezocht met onze broederschap in de wereld. Geen valsche tolerantie; geen christendom boven geloofsverdeeldheid, geen valsch-eucumenisch verbinden van wat God niet verbindt: ijzer en leem.

Maar broederschap!

Daar moet dus het kindschap zijn, en het ééne bloed. De band van hetzelfde gezin in Christus. In dien zin zijn ook wij van particularisme verlost, en geleid tot universalisme. De nood der tijden, het lijden van en de vervolging tegen de kerk des Heeren in vele landen, het opjagen en afslachten van vele schapen van Christus, de gemeenschap met verdrukten en gevangenen om het evangelie, dat alles heeft meer dan tevoren een actie van geloof, gebed, gemeenschap en offer bij ons wakker geroepen.

Dat is goed, want eerst met al de heiligen saam zullen we de liefde van Christus kunnen kernen en genieten.

Vergeet nooit uw broederschap in de wereld. Zij is er krachtens de katholieiteit der kerk.

En zij moet beoefend in gemeenschap der heiligen.

Want gij zijt allen broeders!

F. C. M.

## KERKELUK LEVEN

### Over moeilijkheid van juiste terminologie. (III.)

Prof. Dr V. Hepp oefent critiek op den term auctoritas historiae, dien hij met historisch gezag weergeeft, en veroordeelt de onderscheiding van auctoritas historiae en auctoritas normae, en wel in die mate, dat hij haar als verkeerd verworpt; en hij meent daarin Dr H. Bavinck aan zijne zijde te hebben. In „Credo” van 4 Nov. j.l. schrijft hij: „In elk geval vindt iemand, die naast het normatief gezag nog een ander in de Schrift wil aannemen, en die de heilige historie van haar normatief karakter wil berooven, bij Bavinck niet den minsten steun”.

Dit laatste zal zeker wel juist zijn.

Maar wij mogen ook vragen, welke Gereformeerde de heilige historie van haar normatief karakter wil berooven?

Doch b.v. Gen. 3:4 en 5 is geene heilige historie, maar zeer onheilige. En evenzoo Ex. 5:2 en Job 3:2 v. en II Sam. 11:4, 13a.

Maar wanneer Prof. Hepp zegt, dat wie naast de auctoritas normae bij de Heilige Schrift nog eene auctoritas historiae aanneemt, niet den minsten steun bij Dr Bavinck vindt, vergist hij zich. Want Dr Bavinck schrijft, Dogm.<sup>2</sup> I, blz. 475: „Voorts is het ook volkomen juist, dat er onderscheid bestaat” (— letten wij er wel op, hij schrijft: bestaat, en niet b.v. aangenomen werd, of iets dergelijks. Dr Bavinck handelt hier niet over de meeningen van anderen, maar geeft

zijn eigene en de auctor opgenomen en den inhoud veld eener auctoritatie” — d.l. — „één. Er v woorden van loozen gecite door deze pe geen objecti schrijft Dr E „dat aan de auctoritas d Nader werd de Schrift worden, en Deze omachr scheiding v ritas normati hij dan niet. n.l. zoo geloo geschiedde. I 486 zegt: „De mae laten zi scheiden. De de uitdrukki Ook in de boeze daden zeggen”.

Dus geene onderscheid niet. Hij onf beide, en wij ook verman hebben, maar torise zoove Zal er van c als Dr Bavin dan moeten Prof. Hepp schieding n kens hetgees Dogmatic daarentegen moet worden goed te loze waarheid d reeks een d aan toe: „V zorg nog he zien, dat de kan worden

Groote zo eenigen aut keurig en p zien van D dat daarin sterken, da andere aut nauwkeurig blijkbaar ni

### De kerk

Wat zoud drukkings v verwerkelij stelling ons Gereformeer in Duitschl pas versche Nederland neer dezen meenschap naar den V zouden we de Gerefor saamgekom ook de gel zijn, en nie wel ook n Maar natu en op ande

Reeds to Heeren sat landje niet menschen hoe zonder zijn. Het l wordt door gekomen” verwerkelij

Maar de dragers gr bij dezen i kerk te re dragers di te heersc wil en gril En ook n eenig bizoi zoover het schap en 15:22 ons in 1891 sp tusschen i Nederduits ook: „Er i